

Redaktör: Marie Sundberg, debatt@di.se Telefon 08-573 650 98

Globaliseringsrådet missade den grundläggande debatten om ekonomins framtida funktionssätt. Världen efterlyser en mer ansvarstagande kapitalism. Den ökade ekonomiska integrationen gör en internationell reglering nödvändig, skriver två LO-företrädare.

Globaliseringsrådet ger gamla svar på framtidens frågor

Globaliseringsrådet och dess kansli har lagt fram sina slutrapporter. Vi är på många punkter kritiska till dessa. Globaliseringsrådet blev inte det forum för kritisk och framåtriktad samhällsdebatt som det hade kunnat bli. Snarare blev det ett pseudoakademiskt inrikesinstitut för marknadsliberaler att hämta auktoritet från.

I omvärlden är enigheten anmärkningsvärt stor bland erkända ekonomer om grundläggande orsaker till den ekonomiska krisen. Marknadens självreglerande krafter har visat sig oförmögna att dra upp hållbara regelverk för marknaderna.

Efter närmare 30 år av avregleringar och marknadsliberalism i premiärminister Margaret Thatchers och president Ronald Reagans fotspår är det dags att återigen reglera finansmarknaderna. Ökad ekonomisk integration innebär att konsekvenser snabbt fortplantar sig i systemet vilket gör en internationell reglering nödvändig.

Samtidigt tycks marknadsliberaler leva i en parallell värld. Precis som Norges slagervinnare Alexander Rybak tycks de vara förälskade i en

Monika Arvidsson
LO-ekonom

Claes-Mikael Jonsson
LO-jurist

saga. Berättelsen om att marknaderna måste avregleras berättas om och om igen. Tanken i rådets och kansliets rapporter är enkel: om marknadskrafterna bara får råda kommer ekonomin i balans.

Om kravet på saklig grund för uppsägningar i lagen om anställningskydd, LAS, försvinner kan företag anställa. Om kollektivavtalen blir kraftlösa och arbetsgivaren själv bestämmer lönerna kan företagen anställa. Om reglerna som begränsar arbetsgivarens arbetsledningsrätt upphävs – om den svenska arbetsmarknaden avregleras – då blir företagen lönsamma och tillväxten god.

Problemet är att sagan om den oreglerade marknaden inte låter sig förenas med orsakerna till den ekonomiska krisen. Globaliseringsrådet med entourage ger gamla svar på framtidens frågor.

Vad som saknas i Sverige, och där Globaliseringsrådet kunde ha bidragit konstruktivt, är en grundläggande debatt om ekonomins framtida funktionssätt.

För en sak är säker, en mer ansvarstagande kapitalism är nödvändig. Några frågor som kräver debatt är:

► I vilken utsträckning ska kortsiktig avkastning till aktieägarna vara det grundläggande intresse som styr företagen?

Att företagen ensidigt fokuserar på kvartalsresultaten är ohållbart. General Electric's vd Jack Welch konstaterar självkritiskt att det är världens dumaste idé.

► Var går marknadsekonomins gränser? Är det rimligt att tjänster som tjänar gemensamma intressen drivs med vinst som mål? Skola, vård och omsorg, välfärdens kärnområden, vilar på andra värden än ekonomisk avkastning. De värden som underbygger välfärdstjänsterna kräver ömsesidigt förtroende, långsiktighet och gemensamt ansvar.

► Hur ska stater skapa regleringar som ger förutsättningar för en sund kapitalism i stället för laissez-fairemarknader? Hur kan staten förhindra att företag upphör att ta ansvar för de civilsamhällen inom vilka de verkar?

► Hur ska risken vid ekonomiska konjunkturensvingningar fördelas? Det är i huvudsak tre aktörer som kan bära risken: det offentliga, ägare av företag samt enskilda individer såsom arbetstagare. Är det rimligt att den enskilde

får bära ett så stort ekonomiskt ansvar i nedgångar som i dag?

Dessa frågor diskuteras nu runt om i världen. Många av Globaliseringsrådets slutsatser framstår som både felaktiga och osynkroniserade i ljuset av omvärldens debatt. Avskaffade turordningsregler ger inte bättre omvandlingskapacitet – det ger otryggare människor som blir mindre omställningsbenägna. Privatisering av välfärdstjänster ger inte per automatik bättre kvalitet – men skapar segregering. Att sänka skatter skapar inte fler jobb – möjligen jobbar redan anställda mer.

Med de förslag som läggs dräneras den svenska modellen, som man säger sig värna, på bärande innehåll, med negativt resultat för hållbar tillväxt, sysselsättning och generell välfärd.

En syn som vi däremot till fullo delar är nyttan av internationell handel och utbyte. Länder påverkas positivt av öppenhet i ekonomin. Dock krävs en aktiv politik för att få en rättvis fördelning av vinsterna och en positiv utveckling av sociala villkor. Vår bestämda ståndpunkt är att en framsynt och ansvarskännande globaliseringsdebatt inte kan bortse från detta sista.

Inga konkurrenter i styrelser

I slutet på maj avgick Kungslidens styrelseordförande Bengt Kjell efter att det hade uppmärksammat att han också satt i konkurrenten Hemfosas styrelse.

De senaste turerna i Kungslidens styrelse har aktualiserat ett påtagligt problem i svenskt näringsliv – det faktum att gemensamma styrelseledamöter i konkurrerande bolag är lagligt. I USA har det varit förbjudet sedan 1914.

I Sverige är det inte särskilt ovanligt att en person har styrelseuppdrag i två eller flera konkurrerande bolag. Dessa personer borde kanske själva ha haft en inre kompass som fått dem att se det olämpliga i detta.

I Sverige genomsyrs dock synen på frågan av ett slags hattbytarmentalitet där man anses kunna bortse från det man känner till som styrelseledamot i ett konkurrerande bolag. Det ses som helt acceptabelt att påstå att man kan sätta sig över de problem som annars kunde följa av dubbla lojaliteter.

Både lojalitetsskäl och konkurrensskäl talar för att konkurrenter i bolagsstyrelser bör förbjudas. I bolagens styrelser diskuteras frågor av marknadsstrategisk betydelse.

Utgångspunkten enligt gällande konkurrenslagstiftning är att utbyte av sådan information mellan konkurrenter innebär en allvarlig överträdelse av lagen. Det har dock visat sig vara svårt att tillämpa konkurrensreglerna på en situation där företagens samverkan är

Carl-Johan Deuschl
advokat, Ham-marskiöld & Co

Joakim Sundbom
advokat, Ham-marskiöld & Co

begränsad till att dela styrelseledamöter.

Svensk aktiebolagsrätt kommer inte heller åt problemet eftersom vare sig aktiebolagslagens jävsregler eller den grundläggande bolagsrättsliga lojalitets- och tystnadsplikten tydligt sätter stopp för representanter från konkurrenter i styrelsen i allmänhet.

USA insåg redan 1914 att detta var ett konkurrensrättsligt problem, och införde därför ett tydligt förbud mot gemensamma styrelseledamöter i konkurrerande bolag. Ett aktuellt exempel på tillämpningen av dessa regler är Federal Trade Commissions undersökning av gemensam styrelserepresentation i företagen Google och Apple.

I Sverige däremot, har utvecklingen närmast gått i motsatt riktning. Som exempel kan nämnas att Svensk kod för bolagsstyrning fram till 2008 foreskrev att representanter för konkurrenter inte bör ingå i bolagets valberedning. Vid den senaste revisionen av koden togs begränsningen bort.

Konkurrensverket konstaterade i sin tio år gamla kartläggning av gemensamma styrelseledamöter i konkurrerande bolag att detta förekom i en inte obetydlig omfattning. Verket föreslog dock ingen skärpt lagstiftning, utan förordade i stället fortsatt utredning och analys.

Vi har svårt att se några nackdelar med att förbjuda konkurrenter i styrelser och menar att det är hög tid att Sverige inför ett sådant förbud.

Rör inte de obeskattade reserverna

Hans Edenhammar vill ta bort företagets möjligheter att genom obeskattade reserver skjuta beskattningen på framtiden (DI Debatt 3/6).

Hantering av de obeskattade reserverna är inte speciellt arbetsintensiva. Det finns annat som är väsentligt mer tidsödande och som måste tas hänsyn till vid upprättandet av en deklaration.

Användandet av obeskattade reserver har inte bara sin grund i att företagen vill ha skattekrediter. I stället används systemet som en buffert för att kvitta historiskt obeskattade vinster mot framtida eventuella förluster. Systemet ska vara just ett resultatutjämnande instrument mellan åren.

Det är särskilt viktigt för Sverige som inte tillämpar ett "carry back-system", att uppkomna förluster under ett räkenskapsår medför en motsvarande återbetalning av tidigare års inbetalad vinstskatt. De obeskattade reserverna blir något av ett substitut för ett sådant system genom möjligheten att rulla obeskattade vinster framåt i tiden så att de kan kvittas mot förluster vid till exempel en lågkonjunktur.

Därmed slipper samhället de kostnader som införandet av ett renodlat "carry back-system" skulle medföra. Förlustbolag yrkar återbetalning av tidigare års inbetalda skatter, vilket måste hanteras administrativt och som dessutom medför en ökad risk för felaktiga utbetalningar.

De obeskattade reserverna fungerar därmed som automatiska stabilisatorer i ekonomin utan några egentliga snedvridningseffekter. Annars kan ett renodlat "carry back-system" betyda att skatteintäkter sjunker och statliga utgifter ökar när återbetalningen av skatt till förlustbringande företag ökar i en lågkonjunktur.

Ett annat problem är att företag i sitt uppbyggnadsskede är beroende av tillgång till billig finansiering. Det gäller inte minst för handelsbolag och enskild näringsverksamhet.

Eftersom beskattningen av dessa företagsformer sker hos den som driver företaget och löner till företagsledningen inte kan reglera skatteuttaget kan avsaknaden av obeskattade reserver dämpa incitament att starta nya företag.

Att bibehålla systemet med obeskattade reserver för dessa företag men ta bort dem för aktiebolag skulle medföra en önskad olikhet vid beskattningen av olika företagsformer.

Om de obeskattade reserverna försvinner från årsredovisningarna och i stället blir skattetekniska avdrag i deklarationen skulle däremot underlätta förståelsen för svenska årsredovisningar eftersom Sverige borde vara det enda landet i världen som har en öppen redovisning av vissa "skattemässiga korrigeringar". Men det handlar om redovisning och inte om de faktiska skatteuttagen.

STEFAN ENGSTRÖM
Auditor revisionsbyrå